

Jehohanan

– historien om
en rig, ung,
korsfæstet mand

Det var i et typisk gravkompleks som dette, at arkæologen Vassilios Tzaferis gjorde et yderst overraskende fund af en benkiste med knoglerne fra en korsfæstet mand. Foto: Morten Hørning Jensen.

Af Morten Hørning Jensen, ph.d., lektor på Menighedsfakultetet og redaktør af TEL

Under den heftige byggeaktivitet i Jerusalem i kølvandet på seksdagskrigen i 1967 ramlede entreprenørernes gravmaskiner ved et tilfældigt held ned i et ukendt gravkompleks, der skulle vise sig at indeholde et sensationelt fund: liget af en korsfæstet mand! Her er den tragiske historie om Jehohanan, der levede mindre end 28 år og døde den voldsomste død af alle.

ET HELT USÆDVANLIGT SÆDVANLIGT FUND

Det var sådan set et rent tilfælde! Jerusalem var netop blevet erobret af den israelske hær under seksdagskrigen, og nu skød nye boligområder op overalt. Ikke mindst i byens nordlige del omkring universitetsbjerget, Mt. Scopus.

Arkæologen Vassilios Tzaferis fortæller, hvordan han og hans kolleger på den israelske antikvitetsafdeling hastede af sted i kølvandet på de tonstunge gravmaskiner. Som enhver entreprenør i Jerusalem ved: Man kan ikke stikke en skovl i jorden uden at ramme noget fra fortiden!

En dag løb der en besked ind, at et hold bygningsarbejdere (igen) havde ramt ind i noget arkæologisk materiale, og Vassilios blev sendt af sted for at undersøge fundet. Denne gang i området kendt som Giv'at ha-Mivtar. Det vidste sig at være et typisk gravkompleks fra den herodianske periode omkring Kristi fødsel. Faktisk var der flere grave, end de kunne nå at udgrave, så fire blev udvalgt til nøjere undersøgelser.

Til at begynde med fandt Vassilios og hans team intet usædvanligt. Gravene var velkendte familiegrave, der bestod af et

udhugget underjordisk opholdsrum med små nicher hugget ind i klippen. Familien stedte deres afdøde til hvile ved først at lægge liget i nicherne. På årsdødsdagen ville de samles igen i graven og samle benene sammen i små benkister, de såkaldte ossuarier, der så kunne stables på hylder i graven. På den måde kunne en grav bruges af en familie i generationer.

I alt fandt teamet 8 benkister i graven fyldt med knogler foruden en mængde potteskår fra lamper, balsam-beholdere, olie-beholdere og madskåle.

Det var heller ikke usædvanligt, at benkisterne havde fået indgraveret navnene på nogle af de afdøde. På den baggrund stod det nu klart for Vassilios, at han havde fundet et gravkompleks fra en familie i den øvre, rige del af Jerusalems befolkning. Alene det at have en familiegrav var et tegn på en vis rigdom. Det samme var brugen af benkister, der var forbeholdt de rige.

Men særligt to af benkisteindskrifterne gjorde ham sikker på, at familien havde været indflydelsesrig. På den ene står: "Simon Tempelbyggeren". Simon havde sikkert været en af Herodes' kyndige håndværkere, der forestod hans store ombygning af det andet tempel. På den anden står: "Jehonathan Pottemageren". Måske drev Jehonathan en familievirksomhed omkring pottemageri. Fra andre arkæologiske udgravninger ved vi, at f.eks. olielamper lavet af ler fra "den hellige by" i stor stil blev eksporteret til f.eks. Galilæa.

Benkisten for Simon Tempelbyggeren.
© Biblical Archaeology Review.

Det var dette syn, der mødte arkæologerne, da de fik børstet støvet af knoglerne i Jehohanans kiste: En hælknogle spiddet af en jernnagle. Hermed var det første fund af en korsfæstet person gjort. © Biblical Archaeology Review.

EN ULYKKELIG FAMILIE?

Men trods rigdom mener Vassilios Tzaferis ikke, det var nogen lykkelig familie. De efterfølgende undersøgelser af de i alt 17 skeletter fundet i graven viste nemlig, at fem døde som børn før de blev syv år. Kun fire blev over 37 år og kun to af dem over 50. Hvad værre var: Et spædbarn døde som følge af fejlernæring og en kvinde efter et fatalt kølleslag i ansigtet.

Den største ulykke, set fra familiens perspektiv – eller sensation, set fra den moderne arkæologis synspunkt – blev dog i første omgang overset af Vassilios i gravhulens dunkle mørke. Først da knoglerne fra en bestemt benkiste blev nøje undersøgt i laboratoriets skarpe lys, blev det tydeligt, at han havde gjort et sensationelt fund: liget af en korsfæstet mand.

HVEM VAR JEHOHANAN?

En af benkisterne indeholdt nemlig de jordiske rester af et tre-fireårigt barn og så en mand anslået til at være mellem 24 og 28 år.

Og vi kan med sikkerhed sige, han blev korsfæstet, for en af naglerne sad nemlig stadig solidt plantet i hans ene hælknogle! Naglespidsen var tilsyneladende blevet bøjet, måske på grund af en knast i korsets træ. Da de så ville tage ham ned for at begrave ham kunne de åbenbart ikke få naglen ud af træet og begravede ham med naglen i hælen.

Vi ved en ting mere med sikkerhed om denne mand; hans navn var *Jehohanans* søn af *Ezekiel*. Med rå bogstaver var hans navn ridset ind i benkisten (Ezekiel er den

mest sandsynlige rekonstruktion af faderens navn, der er svært at tyde).

STRID OG GENUNDERSØGELSE

Men derfra begynder usikkerheden også at melde sig. Den første undersøgelse af knoglerne, der blev udført af professor Haas, måtte foregå i al hast, da hensyntagen til jødisk ortodoks tradition krævede en hurtig genbegravelse.

Haas nåede frem til en række opsigtsvækkende konklusioner: For det første mente han, at der var spor af begge hælknogler i naglen, som han i øvrigt målte til at være 17-18 cm lang. Jehohanans skulle altså være blevet hængt op med benene samlet og bøjet under sig (se illustration). For det andet mente han at finde spor efter nagler i armene under vristen og ikke i hænderne som traditionelt antaget. Endeligt fandt Haas spor efter brutale brud på benknoglerne. Han tolkede dette i lyset af Joh 19,31, hvor jøderne beder Pilatus om at få benene knust på Jesus og de to røvere, så døden kunne indtræffe hurtigt (jf. tekstboksen: Hvad døde man af på korset?).

Kisten, der indeholdt knogler fra den korsfæstede Jehohanans. Indridningen på siden siger: *Jehohanans*, søn af *HGQWL (Ezekiel)*". © Biblical Archaeology Review.

Haas' rapport, fotografier og teorier var dog ikke overbevisende for alle, og efter 15 år fik lægen Eliezer Sekeles og antropologen Joseph Zias overtalt myndighederne til at genopgrave skeletterne for yderligere undersøgelser. Det viste sig her, at naglen kun var 11,5 cm lang og at der kun var spor af den højre hælknogle. De fandt heller ikke spor efter nagler i underarmene, ligesom de mente, at de mange →

brud på benknoglerne blot skyldtes deres alder og ringe bevaringstilstand i graven.

I stedet foreslog de nu, at Jehohanan var hængt op på korset med benene på hver side af den lodrette bjælke og armene bundet omkring tværbjælken.

HVAD VED VI?

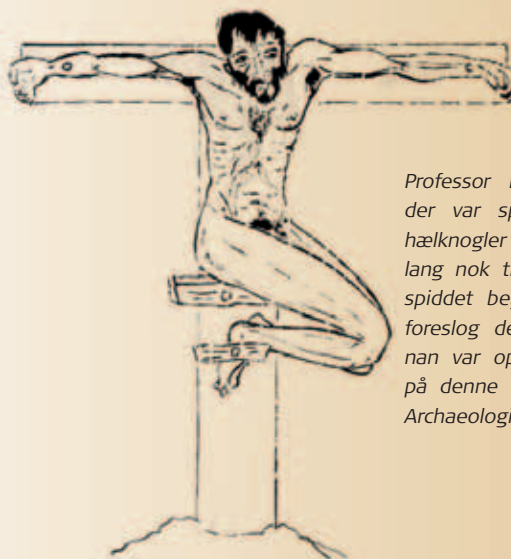
Med sikkerhed ved vi, at den korsfæstede Jehohanan var midt i tyverne. Vi kan også gå ud fra, at naglen kun var 11,5 cm lang og derfor ikke lang nok til at gennembore begge hælknogler. Men derfra er vi pga. knoglernes ringe bevaring overladt til skøn. Blev hans ben knust? Var hans underarme gennemboret eller ej? Her er det den ene eksperts rapport mod den andens.

VAR JEHOHANAN "RØVER-OPRØRER"?

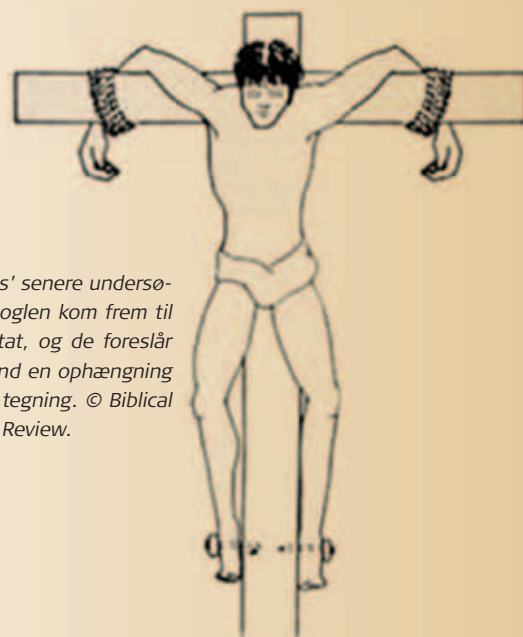
Hvorfor blev Jehohanan korsfæstet? Han var ikke slave. For så ville han aldrig være blevet begravet i en familiegrav med efterfølgende genbegravelse i en benkiste. Han var sandsynligvis heller ikke en 'almindelig kriminel tyv', da man brugte andre typer af straffe over for dem, så som lemlæstelse og piskning.

Chancen er god for, at Jehohanan var en politisk/religiøs oprører – præcis som Barabbas (Joh 18,40) og de to andre "røvere" på korset rundt om Jesus (jf. også Luk 23,19 og ApG 5,35-37).

Det ord, der oversættes med "røver" i vores danske bibel,

Professor Haas mente, at der var spor efter begge hælknogler og at naglen var lang nok til at kunne have spiddet begge fødder. Han foreslog derfor, at Jehohanan var ophæng på korset på denne måde. © Biblical Archaeological Review.

Sekeles' og Zias' senere undersøgelse af hælknoglen kom frem til et andet resultat, og de foreslår på den baggrund en ophængning som på denne tegning. © Biblical Archaeological Review.

Rekonstruktion af, hvordan Jehohanans ene fod var sømmed fast til korset. Træstykket var beregnet til at holde foden på plads på sømmed, så den korsfæstede ikke havde held til at rykke foden løs af det. © Joseph Zias.

lestes, kan ganske vist oversættes som "røver" a la en landevejsrøver. Men det kan også betyde "oprører/rebel". Dette bruges flittigt af den jødiske historieskriver Josefus på den måde som en beskrivelse af den modstand mod romerne, der til sidst førte til den jødiske krig år 66-70.

Måske er historien den, at mens Jehohanans familiemedlem, Simon Tempelbygger, valgte at bruge sin energi på at tjene penge på det herodianske regime, og mens Jonathan Pottemager valgte at tjene penge på de mange pilgrimme, der fulgte i kølvandet på den stabilitet Herodes bragte med sig, ja så valgte Jehohanan at blive "Jehohanan Oprøreren". Én af dem, der fyldt af nidkærhed tog Skriften i den ene hånd for inderligt at bede om befrielse af Jerusalem fra alle hedninger og kniven i den anden for at hjælpe Guds plan på vej!

Det skulle han måske aldrig have gjort. I hvert fald kan vi med sikkerhed sige, at det kom til at koste ham livet – på korset. ■